

3. Tétel

Határozza meg a pénz fogalmát! Határozza meg a pénz funkcióit! Jellemezze a pénzforgalmat! Mutassa be a magyar bankrendszert! Beszéljen a bankszámlákról! Fogalmazzza meg a bankkártya és a hitelkártya közötti különbséget! Sorolja fel a bankszámlákhoz kapcsolódó szolgáltatásokat!

Kulcsszavak, fogalmak:

- A pénz fogalma és funkciói
- A pénzforgalom jellemzői (készpénz, számlapénz)
- Kétszintű magyar bankrendszer
- A bankszámla fogalma és fajtái
- Bankkártya, hitelkártya
- A bankszámlához kapcsolódó szolgáltatások

A pénz fogalma

A pénz általános csereszköz, amely felhasználható termék vagy szolgáltatás megvásárlására, adósság megfizetésére.

Bár a pénz központi szerepet játszik életünkben, egyértelmű megfogalmazása mégis rendkívül nehéz. Leggyakrabban a pénz funkciói felől közelítik meg a kérdést, így a pénz elsődlegesen fizetési eszköz funkcióját tölti be. Ebben az értelemben a pénz az az eszköz, amely a fizetés megtörténtekor cserél gazdát, s így csereszközként vagy közvetítőeszközként szolgál.

A pénz fogalmát használhatjuk fizetési egység értelmében is, vagyis a pénz segítségével kifejezhetjük mindennek az értékét és lehetőségünk nyílik az értékek közötti összehasonlításra is. Lényegében a mai piaci árrendszernek ez képezi az alapját.

A pénz harmadik funkciójának az értékmegőrzés felel meg, ugyanis azontúl, hogy a fizetési eszköz lehetővé teszi azt is, hogy tulajdonosának megtakarításai legyenek. A pénz, mint felhalmozási eszköz a vagyontartás egyik formája.

A pénz funkciói

1. **Közvetítő eszköz:** áruk és szolgáltatások cseréjét teszi lehetővé.
2. **Értékmérő:** javak és szolgáltatások értékének meghatározására és mérésére szolgál.
3. **Felhalmozási eszköz:** vagyongyarapítást tesz lehetővé.
4. **Fizetési eszköz:** halasztott fizetést tesz lehetővé.
5. **Világpénz:** különböző országok pénzeinek cseréjét teszi lehetővé.

Pénzforgalom

A pénzforgalmi eszközök állandó körforgásba vannak. Ezekkel bonyolítják le az árucseres folyamatokat és a fizetési műveleteket.

Két fő formában lehetséges a megvalósítás:

- Készpénz nélküli pénzforgalom (bankszámlák közötti átírás, bankszámlapénz)
- Készpénzben, bankjegy átadásával megvalósuló műveletek

A pénzforgalom tisztaságát, ellenőrizhetőségét elősegíti ha nem használják.

Fizetési forgalom: fizetést teljesítők és a fizetést elfogadók közötti pénzmozgás.

A fejlett gazdaságokban a pénzforgalom túlnyomó részében készpénz nélkül bonyolódik le. A készpénz fizetés csak a lakossági körben és a kereskedelmi, szolgáltatói ágazatokban gyakoribb. A pénzforgalom zavartalan bonyolítása fontos nemzetgazdasági érdek. Ezek a pénzforgalmat lebonyolítják, így a gazdaság folyamatai is lelassulnak és így a jövedelemtermelőképeség romlik. Ezért a pénzforgalmi szabályokat külön jogszabályokban rögzítik.

Bankrendszer

Egyszintű bankrendszer: Jellemzősége az, hogy a pénzügyetek lebonyolítása egyszinten történik, vagyis a nemzeti bank végzi az összes bank- és pénzügyet. A lakossági kiszolgálásra természetesen itt is külön pénzügyi intézetek szakosodnak (pl: Magyarországon 1990-es évek előtt). Tehát a jellemzője az, hogy a gazdaság szereplőinek a kiszolgálásra gyakorlatilag egy banknál történik meg (MNB).

Kétszintű bankrendszer: A piacgazdaság működése elképzelhetetlen sokrétű pénzügyi szolgáltatások nélkül. Ezeket maradéktalanul a kétszintű bankrendszer tudja megvalósítani. Ennek a lényege az, hogy elkülönül a jegybanki tevékenység és a kereskedelmi banki funkciók. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a gazdálkodó szervezetek, egyéni vállalkozók és a lakossági bankügyletek a jegybanktól függetlenül működő pénzügyi intézetekhez kerülnek. Így a bankrendszer első szintjét a nemzeti jegybank képezi.

A második szinten helyezkednek el: a kereskedelmi bankok, szakosított pénzügyi intézetek, befektetési bankok, takarékpénztár.

Magyarországon az első szintet az MNB képviseli. Ez a Magyar Köztársaság jegybankja. A nemzet gazdaság központi bankja. A deviza gazdálkodás legfőbb szervezete. Rt formában működik. Legfőbb feladatai. A nemzeti fizetőeszköz vásárlóerejének a védelme. Bankjegy és érme kibocsátás. Aranyból és devizából tartalékokat képez. Gazdasági szabályozó erejénél fogva (esedékes hitelkamatok megszabása) befolyásolja az ország pénz- és hitel kínálat-kereslet viszonyát.

A szorosan vett jegybanki feladatokon kívül részt vesz speciális esetekben pénzügyi tevékenységekben is. A kis- és középvállalkozások hitel igényének kielégítését segíti elő. Külföldi gazdasági kapcsolatok elősegítése hitelnyújtással. Az MNB vezeti az állam, a központi költségvetéshez kapcsolódó szervezetek pénzforgalmi számláját. Ezenkívül a kereskedelmi bankokkal áll kapcsolatban, ezeknek nyújt hitelt.

A legújabb időszakban a PSZÁF feladatait is a nemzeti bank végzi, ami abból áll, hogy az országban működő pénzügyi szervezeteket ellenőrzi, hogy megfelelnek-e a törvényi előírásoknak.

Az MNB függetlensége: A nemzeti jegybankok függetlensége a gazdasági rendszer irányításának egyik legfontosabb eleme. A nemzeti kormányok és az EU vezetői között folyik a vita. Az EU övezeten belül vita azon folyik, hogy az Európai Központi Bank fiókintézményei-e, a nemzeti ügyeket képviseli-e a jegybank?!

Az Euro övezeten kívül országok esetében is ugyanez a probléma. Természetesen egy nemzeti banknak az éppen regnáló politikai hatalomtól is függetlenül kell működni.

Bankszámla

A bankszámla a bank által ügyfelek részére, a bankkal lebonyolított pénzügyi műveletről számlaszerűen vezetett elszámolás. A bankszámlák az ügyfelek fajtái szerint különbözők lehetnek, így például takarékszámla, napi pénzforgalom bonyolítására szolgáló folyószámla, illetve bizonyos határidőre lekötött betétszámlák, esetleges célbetétek.

A pénzforgalom lebonyolítására (pénz elhelyezésére, felvételére, lekötésére és utalására) alkalmas nyilvántartás egy pénzügyi szolgáltatás, ami bankszámlaszerződéssel vehető igénybe. Egyenlege negatív is lehet, tehát a számlatulajdonos automatikusan (kényszer)hittelhez juthat, ha a számlanyitáskor a szerződő felek ebben megállapodnak.

→ **Típusai:**

1. Funkció szerint:

- Folyószámla, amely elsődlegesen pénzforgalom lebonyolítására szolgál.
- Betétszámla, amely a megtakarítások őrzésére, kezelésére való, általában bizonyos ideig tartó lekötéssel.
- Hitelszámla, ami a banknál kötött kölcsönszerződéshez kapcsolódik.
- Egyéb elkülönített célú számlák, mint például fedezeti számla, letéti számla stb.

2. Tulajdonos szerint:

- Lakossági
- Vállalkozói
- Vállalati
- Egyéb (önkormányzati, non-profit, alapítványi stb.)

Bankkártya és hitelkártya

A bankkártya egy olyan készpénzfizetést helyettesítő eszköz, amelyet a bank ad(hat) a nála számlát vezet ügyfeleinek. Szinte mindegyik bankszámlához kapcsolódhat valamilyen típusú bankkártya. Használatával lehetőség van vásárolni és ATM-ekben készpénzt felvenni. A bankkártyás fizetési mód elterjedése a számítástechnika fejlődéséhez kapcsolódik. Magyarországon az 1990-es években vált általánossá. A bankkártyák mikrochipet tartalmazhatnak, amelyen a bank és a kártyabirtokos azonosító adatai szerepelnek.

A hitelkártya egy speciális bankkártya, melyet a finanszírozó bank/hitelintézet bocsát ki. Tulajdonosa jogosult minden olyan üzletben, mellyel a hitelkártya-társaság megállapodást kötött az illető valutájában (Magyarországon pl. forintban) a számla aláírásának illetve a banktól igényelt/kapott kód beütésének ellenében hitelbe árut vásárolni vagy szolgáltatást igénybe venni. Mivel készpénzkímélő rendszert Magyarországon csak a Magyar Nemzeti Bank engedélyével lehet bevezetni, így az új kártyás fizetési rendszerek bevezetése előtt az MNB hozzájárulását kell, hogy adja.

Bankszámlához kapcsolódó szolgáltatások

- Fizetési műveletek, készpénzes műveletek (átutalás)
- Elektronikus szolgáltatások (internetbank, telebank, sms szolgáltatások, mobil netbank)
- Egyéb kapcsolódó szolgáltatások (folyószámlahitel, lekötött betét)
- Kiegészítő szolgáltatások